

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-233-3-6>

Смокович Михайло

доктор юридичних наук, доцент

ДОКТРИНА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ У ПРАКТИЦІ КАСАЦІЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Анотація. Поняття, категорії, конструкції адміністративно-правової природи, які можуть бути предметом перевірки в адміністративному процесі, формалізовано представлені в Конституції України, Кодексі адміністративного судочинства України, адміністративних законах, нормативних актах. З метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди (ст. 125 Конституції України). Завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень (ч. 1 ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України).

В адміністративному процесі Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду аналізує таку закономірну послідовність: 1) адміністративний розсуд суб'єкта владних повноважень; 2) поточні рішення, дії, бездіяльність суб'єкта владних повноважень; 3) адміністративну процедуру ухвалення рішень (адміністративних актів, нормативних актів); 4) підсумкові рішення, дії, бездіяльність суб'єкта

владних повноважень, ухвалені (вчинені) за результатами адміністративної процедури.

Ключові слова: адміністративний суд, адміністративне судочинство, доктрина адміністративного права, доктрина адміністративного процесу, Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду, Кодекс адміністративного судочинства України.

Вступ

Практика Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду об'єктивно ґрунтується на сучасних здобутках національної доктрини адміністративного права і процесу. Свідченням цього факту є щонайменше дві обставини. По-перше, у чинному Кодексі адміністративного судочинства України (далі – КАС України) містяться поняття, положення, конструкції теоретико-прикладного змісту, обґрунтовані саме доктриною сучасного адміністративного права і процесу. По-друге, заяви, клопотання, скарги, судові рішення містять дослідження, узагальнення і висновки теоретико-прикладного змісту. По-третє, через застосування положень КАС України, обґрунтованих доктриною адміністративного права і процесу й описаних у судових рішеннях, твориться і розвивається практика в адміністративних справах.

Практиці Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, заснованій на доктрині адміністративного права і процесу притаманні:

- матеріально-правовий (адміністративно-правовий) вимір – коли формується зміст і методика (послідовність) розв'язання публічно-правових спорів, застосування норм адміністративного права; процесуально-правовий вимір – коли Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду напрацьовує зміст і послідовність застосування норм адміністративного

- процесуального права (норм КАС України); і матеріально-, і процесуально-правовий виміри;
- формування практики різними організаційно-правовими формами Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, а саме: 1) одноосібним адміністративним судом касаційної інстанції, коли процесуальні рішення ухвалюються суддею одноособово. Зокрема, усі рішення, ухвалені суддею-доповідачем під час підготовки справи до касаційного розгляду, викладаються у формі ухвали. Після проведення підготовчих дій суддя-доповідач призначає справу до касаційного розгляду в судовому засіданні чи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами (ч. 2, 3 ст. 340 КАС України); 2) колегіальним адміністративним судом касаційної інстанції, коли адміністративні справи розглядаються і вирішуються, а процесуальні рішення ухвалюються колегією суддів. Так, перегляд судових рішень в адміністративних справах у касаційному порядку здійснюється колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів (ч. 44 ст. 33 КАС України); 3) одноосібним адміністративним судом у складі палати касаційної інстанції, коли процесуальні рішення ухвалюються суддею одноособово; 4) колегіальним адміністративним судом у складі палати касаційної інстанції, коли адміністративні справи розглядаються і вирішуються, а процесуальні рішення ухвалюються палатою суддів; 5) одноосібним адміністративним судом у складі об'єднаної палати касаційної інстанції, коли процесуальні рішення ухвалюються суддею одноособово; 6) колегіальним адміністративним судом у складі об'єднаної палати касаційної інстанції,

коли адміністративні справи розглядаються і вирішуються, а процесуальні рішення ухвалюються об'єднаною палатою суддів [1, с. 495, 496].

Також суддя, не згодний із судовим рішенням за наслідками розгляду адміністративної справи, може письмово викласти свою окрему думку. Про наявність окремої думки повідомляються особи, які беруть участь у справі, без оголошення її змісту в судовому засіданні. Окрема думка приєднується до справи і є відкритою для ознайомлення (ч. 3 ст. 34 КАС України) [2].

Зокрема, Верховний Суд у складі колегії суддів об'єднаної палати розглянув у порядку письмового провадження як суд касаційної інстанції адміністративну справу за позовом товариства з обмеженою відповідальністю до міської ради про визнання нечинним рішення про встановлення місцевих податків, провадження в якій відкрито за касаційною скаргою товариства з обмеженою відповідальністю на ухвалу районного суду та постанову апеляційного адміністративного суду [3].

Ухвалою Верховний Суд у складі колегії суддів КАС України взяв до розгляду касаційну скаргу товариства з обмеженою відповідальністю на ухвалу районного суду та постанову апеляційного адміністративного суду. Ухвалою Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду касаційну скаргу передав на розгляд об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду.

Керуючись статтями 341, 345, 349, 353, 355, 356, 359 КАС України, Верховний Суд у складі колегії суддів об'єднаної палати постановив: 1) касаційну скаргу товариства з обмеженою відповідальністю задовольнити; 2) ухвалу районного суду й постанову апеляційного адміністративного суду скасувати; 3) адміністративну справу направити на продовження розгляду до районного суду.

1. Строк звернення до адміністративного суду з позовом про оскарження нормативно-правового акта

Верховний Суд у складі колегії суддів об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду, перевіряючи обґрунтованість висновку судів першої та апеляційної інстанції про наявність підстав для залишення позовної заяви без розгляду у зв'язку з пропуском позивачем строку звернення до адміністративного суду, висловив такі міркування щодо нормативно-правових актів [3]:

- приймається як у спосіб безпосереднього волевиявлення народу, так і уповноваженим на це органом за встановленою процедурою;
- містить загальнообов'язкові правила поведінки, легітимізовані людьми;
- розрахований на невизначене коло осіб та багаторазове застосування.

Верховний Суд у складі колегії суддів об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду зазначив, що дія нормативно-правового акта є постійною тривалий час і не обмежується його разовим застосуванням. Відповідно чинним нормативно-правовим актом суб'єктивні права, свободи чи інтереси можуть порушуватися неодноразово, тобто постійно, упродовж усього часу чинності такого акта. Тому факт порушення прав, свобод чи інтересів, у разі дії чинного нормативно-правового акта, може мати безперервний характер. Оскільки чинний нормативно-правовий акт може обумовлювати триваюче порушення суб'єктивних прав, свобод чи інтересів, то, відповідно, строк звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи варто розраховувати від усього часу чинності (тривалості дії) нормативно-правового акта [3].

Отже, обчислюючи строк звернення до адміністративного суду з позовом про оскарження нормативно-правового акта, потрібно брати до уваги таке:

- багаторазове застосування та тривала дія (чинність) нормативно-правового акта;
- дійсність факту перебування суб'єкта у відносинах, які регулюються нормативно-правовим актом;
- дата факту порушення прав, свобод, інтересів, тобто коли саме особа (позивач) дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів;
- чи є чинним нормативно-правовий акт, яким порушено права, свободи, інтереси особи (позивача)?
- чи перебуває особа (позивач) у правовідносинах, які регулюються нормативно-правовим актом і який оскаржується до адміністративного суду?
- коли вступила особа (позивач) у правовідносини, які регулюються нормативно-правовим актом, і коли з них вибула?

Зважаючи, Верховний Суд у складі колегії суддів об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду дійшов висновку, що за умови перебування особи (позивача) у правовідносинах, які регулюються нормативно-правовим актом і який оскаржується до адміністративного суду, строк звернення до адміністративного суду із позовом не може обмежуватися шістьма місяцями, передбаченими частиною другою статті 99 КАС України. У разі оскарження нормативно-правового акта строк такого оскарження буде вимірюватися всім часом чинності цього нормативно-правового акта [3].

2. Поняття і категорії, обґрунтовані доктриною адміністративного права і процесу

Поняття, категорії, конструкції адміністративно-правової природи, які можуть бути предметом перевірки в адміністративному процесі, формалізовано представлені у Конституції України, КАС України, адміністративних законах, нормативних актах. З метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди (ст. 125 Конституції України) [4]. Завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень (ч. 1 ст. 2 КАС України) [2].

Узагальнено поняття і категорії, обґрунтовані доктриною адміністративного права і процесу, можна надати так [1, с. 119]:

- публічно-правові відносини (ст. 2, 4, 5, 19 КАС України);
- принципи адміністративної процедури (ст. 2 КАС України);
- суб'єкт владних повноважень (ст. 2, 4, 46 КАС України);
- рішення, дії, бездіяльність (ст. 2, 5, 245 КАС України);
- публічно-владні управлінські функції (ст. 4 КАС України);
- індивідуальний акт (ст. 4, 5, 19, 25, 151, 161, 238, 245 КАС України);
- адміністративний договір (ст. 4, 19, 161, 246 КАС України);
- тощо (наприклад, публічно-правовий спір, адміністративні послуги, публічна служба, нормативно-правовий акт, сфера управління).

У деяких статтях КАС України закріплено й інші узвичаєні поняття (категорії) загального адміністративного права, зміст яких у цьому Кодексі жодним чином не тлумачиться, а законодавче визначення відсутнє. Зокрема, і сторони, і треті особи, й інші учасники судового процесу, й адміністративний суд в адміністративному процесі досліджують та оцінюють зміст і межі розсуду суб'єктів владних повноважень (адміністративний розсуд, дискреційні повноваження). Адміністративний суд, крім рішень, дій, бездіяльності суб'єкта владних повноважень, межі та змісту його адміністративного розсуду, також може досліджувати й оцінювати адміністративну процедуру, у межах якої ці рішення, дії, бездіяльність ухвалювалися (вчинялися, допускалися).

Зокрема, у постанові від 19 лютого 2020 року в адміністративній справі № 826/7110/16 Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду так висловився щодо сутності дискреційних повноважень: «У національному адміністративному законодавстві поняття «дискреційні повноваження» суб'єкта владних повноважень відсутнє. У судовій практиці сформовано позицію щодо поняття дискреційних повноважень, під якими варто розуміти такі повноваження, коли у межах, які визначені законом, адміністративний орган має можливість самостійно (на власний розсуд) вибирати один з кількох варіантів конкретного правомірного рішення» [5].

Відповідно до Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи № R(80)2 щодо здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень, прийнятих Комітетом Міністрів 11 березня 1980 року на 316-й нараді, під дискреційними повноваженнями варто розуміти повноваження, які адміністративний орган, приймаючи рішення, може здійснювати з певною свободою розсуду, тобто коли такий орган

може обирати з кількох юридично допустимих рішень те, яке він вважає найкращим за цих обставин. Дискреційні повноваження – це сукупність прав та обов'язків органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень, передбачених нормативно-правовим актом, проектом нормативно-правового акта.

У разі наявності в суб'єкта владних повноважень законодавчо закріпленого права адміністративного розсуду при вчиненні дій/прийнятті рішення та встановлення в судовому порядку факту протиправної поведінки відповідача, зобов'язання судом суб'єкта прийняти рішення конкретного змісту є втручанням у дискреційні повноваження [5].

По суті в адміністративному процесі Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду аналізує таку закономірну послідовність [1, с. 120]:

- 1) адміністративний розсуд суб'єкта владних повноважень;
- 2) поточні рішення, дії, бездіяльність суб'єкта владних повноважень;
- 3) адміністративну процедуру ухвалення рішень (адміністративних актів, нормативних актів);
- 4) підсумкові рішення, дії, бездіяльність суб'єкта владних повноважень, ухвалені (вчинені) за результатами адміністративної процедури.

Усі адміністративно-правові поняття (категорії), які досліджує та оцінює в адміністративному процесі Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду, задля їхнього

кращого й вичерпного сприйняття можна класифікувати за такими групами:

- 1) поняття (категорії) адміністративного права, які у КАС України безпосередньо закріплені та подекуди витлумачені в його статтях: публічно-правові відносини, принципи адміністративної процедури, суб'єкт владних повноважень, рішення, дії, бездіяльність, публічно-владні управлінські функції, індивідуальний акт, адміністративний договір тощо;
- 2) поняття (категорії), які обґрунтовані наукою адміністративного права, є об'єктом дослідження й оцінки в адміністративному процесі, але у статтях КАС України безпосередньо не визначені, не закріплені та не описані, – адміністративна процедура, адміністративний розсуд;
- 3) поняття (категорії), які хоча і є інститутами адміністративного процесуального права й слугують для створення умов належного функціонування судового захисту прав, свобод, інтересів, але мають адміністративно-правову природу й обґрунтовуються наукою адміністративного права, – адміністративна юрисдикція (юрисдикція адміністративних судів), предметна, інстанційна, територіальна юрисдикція адміністративних судів (підсудність).

Очевидно, що об'єктивне сприйняття й оцінка учасниками адміністративного процесу, адміністративним судом адміністративно-правових понять (категорій) мають ґрунтуватися на засадничих положеннях науки Загального адміністративного права, принципах юридичної методології [1].

Повне або навіть часткове нерозуміння, непослідовне розуміння цих адміністративно-правових понять (категорій)

ускладнюватиме здійснення конституційного права на звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина (ст. 8 Конституції України), оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ст. 55 Конституції України) [4].

Хибне сприйняття цих та інших понять (категорій) адміністративного права може обумовлювати як помилки матеріально-правового змісту (зокрема, неправильне визначення природи та виду спірних правовідносин, предмета оскарження в суді), так і процесуальні помилки, зокрема щодо визначення адміністративної юрисдикції, підсудності адміністративної справи, обрання належного способу судового захисту та, зрештою, повну або часткову відмову задовольнити позовні вимоги (вимоги апеляційної, касаційної скарги), відмову задовольнити вимоги, викладені в заяві чи клопотанні.

Верховний Суд України в постанові від 3 листопада 2015 року висловив позицію, що висновки, викладені в акті перевірки, є відображенням дій податкових інспекторів та не породжують правових наслідків для платника податків, і, відповідно, такий акт не порушує прав останнього. Дії контролюючого органу щодо внесення до Інформаційної системи «Податковий блок» змін показників податкової звітності суб'єктів господарювання щодо податкового кредиту та податкових зобов'язань на підставі акта перевірки без прийняття податкових повідомлень-рішень не породжують правових наслідків для платників податків та не порушують їхні права [6].

Колегія суддів судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що акт перевірки не є рішенням суб'єкта владних повноважень у розумінні ст. 17 КАС України 2005 року, не зумовлює виникнення будь-яких

прав і обов'язків для осіб, робота (діяльність) яких перевірялися, тому його висновки не можуть бути предметом спору. Відсутність спірних відносин, своєю чергою, унеможлиблює звернення до суду, оскільки відсутнє право, яке має захищатися в адміністративному суді. Акт перевірки є носієм доказової інформації про виявлені контролюючим органом порушення вимог податкового, валютного та іншого законодавства суб'єктами господарювання, документом, на підставі якого приймається відповідне рішення контролюючого органу, а тому оцінка акта, зокрема, й оцінка дій службових осіб контролюючого органу щодо його складання, викладення у ньому висновків перевірки може бути надана судом при вирішенні спору щодо оскарження рішення, прийнятого на підставі такого акта [7].

Висновки

Критична оцінка практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, доктрини адміністративного права і процесу в підсумку дозволила сформулювати такі висновки:

- доктрина адміністративного права і процесу перебуває у взаємообумовленому взаємозв'язку з адміністративним процесом (адміністративним судочинством), який має законодавче закріплення, практичне втілення та науково-навчальне значення;
- крім повноважень касаційного перегляду судових рішень місцевих та апеляційних адміністративних судів (ст. 24, 328, 344 КАС України), Касаційний адміністративний суд Верховного Суду також наділений такими процесуальними повноваженнями:
  - 1) розглядає як суд першої інстанції справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією

- результатів виборів або всеукраїнського референдуму, справи за позовом про дострокове припинення повноважень народного депутата України, а також справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, рішень, дій чи бездіяльності органів, які обирають (призначають), звільняють членів Вищої ради правосуддя, щодо питань обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя, звільнення їх з таких посад, бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо невнесення до Верховної Ради України законопроекту на виконання (реалізацію) рішення українського народу про підтримку питання загальнодержавного значення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою (ч. 4 ст. 22 КАС України);
- 2) у випадках, визначених КАС України (ст. 267, 278 КАС України), Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку як суд апеляційної інстанції судові рішення апеляційного адміністративного суду (ч. 2 ст. 23 КАС України);
- формування практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, заснованої на доктрині адміністративного права і процесу, здійснюється в такі способи:
- 1) висловлення окремої думки суддею, який не згодний із судовим рішенням за наслідками розгляду адміністративної справи (ч. 3 ст. 34 КАС України);
  - 2) розгляд і вирішення адміністративних справ Касаційним адміністративним судом у складі

- Верховного Суду як судом першої інстанції, розгляд і вирішення зразкових адміністративних справ (ст. 290, 291 КАС України);
- 3) перегляд Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду в апеляційному порядку судових рішень апеляційного адміністративного суду;
  - 4) здійснення процесуальних повноважень одноосібно суддею-доповідачем під час касаційного перегляду судових рішень (ст. 332, 340 КАС України);
  - 5) розгляд і вирішення адміністративних справ Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду в касаційному порядку (ст. 344 КАС України);
  - 6) розгляд і вирішення адміністративних справ палатою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (ст. 346, 347 КАС України);
  - 7) розгляд і вирішення адміністративних справ об'єднаною палатою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (ст. 346, 347 КАС України);
  - 8) робочі обговорення застосування норм матеріального, процесуального законодавства колегією, палатою, Касаційним адміністративним судом, Верховним Судом;
  - 9) проведення наукових заходів: конференцій, лекцій, тренінгів, робочих обговорень;
  - 10) в інші способи: наукові публікації (монографії, підручники, статті, тези, огляди), оцінка і врахування наукових висновків членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді;
- оцінюючи системи адміністративного процесу й спірних адміністративно-правових відносин у системному взаємозв'язку, їх також належить досліджувати

одночасно із нормами матеріального і процесуального права. «Наскрізне» прочитання, тлумачення і застосування норм матеріального і процесуального права довершуватиме системний аналіз спірних адміністративно-правових відносин в адміністративному процесі [1, с. 140, 141].

Отже, оцінка і врахування закономірностей системи адміністративного процесу і адміністративно-правових відносин є запорукою об'єктивності, законності й обґрунтованості розгляду і вирішення адміністративної справи, судового рішення.

Узагальнюючи сутність адміністративного процесу, його правове регулювання і взаємозв'язок із матеріальним правом, можна сказати, що на систему адміністративного процесу, його досконалість і дієвість впливають:

- 1) зовнішні чинники – стабільність, простота і якість правового регулювання суспільних відносин, законодавчої техніки (якість, простота і очевидність матеріального і процесуального законодавства), законність, обґрунтованість, добросовісність діяльності суб'єктів владних повноважень, правова культура суспільства, якість і розвиток національної освіти, науки, фах публічних службовців, юристів, адвокатів, учасників адміністративної справи і процесу;
- 2) внутрішні чинники – стабільність, простота і якість Кодексу адміністративного судочинства України, навантаження на суддів, фах і досвід суддів, їхніх помічників, консультантів, секретарів судових засідань, уміння і готовність колективу обговорювати спірні правовідносини, застосування норм права.

Система адміністративного процесу постійно перебуває в об'єктивному взаємозв'язку з іншими більш менш складними системами, зокрема: 1) системою суспільних відносин; 2) системою адміністративно-правових відносин; 3) системою публічно-правових відносин; 4) системою приватно-правових відносин.

Певною мірою кожна із цих систем впливає одна на одну, змінюючи їх первісний стан, надаючи певного змісту;

- процесуальна поведінка і висловлення учасниками адміністративної справи, їхніми представниками, органами та особами, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, і, безумовно, адміністративним судом, який розглядає й вирішує адміністративну справу, – не можуть відбуватися хаотично, навмання й неодмінно здійснюються в однозначній, упорядкованій, формалізованій послідовності. Така упорядкованість і послідовність стосується участі в адміністративному процесі, усних і письмових висловлюваннях думок, висновків, узагальнень – позовних заяв, відзивів, заперечень, пояснень, заяв, клопотань, судових рішень.

З метою забезпечення упорядкованості поведінки й висловлення думок в адміністративному процесі, забезпечення їх логічності (послідовності), обґрунтованості й законності належить послуговуватися методами аналізу (методами пізнання) фактичних обставин справи, норм матеріального й процесуального права, їх порівняння й дотримання методичності (послідовності) процесуальної поведінки.

Методи в адміністративному процесі застосовуються адміністративним судом, учасниками адміністративної справи,

органами й особами, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, їхніми представниками.

Постійне й послідовне застосування в адміністративному процесі методів (набору методів) аналізу фактичних обставин справи, норм матеріального й процесуального права є методологією, яка спрямовує розвиток розгляду і вирішення адміністративної справи, процесуальну поведінку окремо взятого суб'єкта адміністративного процесу. Ця методологія систематизує розгляд і вирішення адміністративної справи, упорядковує зміст і послідовність реалізації процесуальних повноважень суб'єктів адміністративного процесу.

Література:

1. Смокович М.І., Бевзенко В.М. Адміністративний процес України: теорія, практика : підручник за заг. ред. д. ю. н., проф. В.М. Бевзенка; Пер. з нім. і адапт. Г.В. Рижкова. Видання друге, змінене, доповнене і перероблене. К. : ВД «Дакор», 2021.

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 року, у редакції Закону України від 03 жовтня 2017 року № 2147-VIII, із останнім змінами від 01 січня 2022 року. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 48. Ст. 436.

3. Постанова Верховного Суду від 13 березня 2019 року, справа № 712/8985/17, адміністративне провадження № К/9901/49333/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80457637>

4. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

5. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 19 лютого 2020 року, адміністративна справа № 826/7110/16, провадження № К/9901/58189/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87683195>

6. Постанова Верховного Суду України від 03 листопада 2015 року, адміністративна справа № 826/20761/14. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54156778>

7. Постанова Верховного Суду України від 10 вересня 2013 року, адміністративна справа № 21-237a13. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/33770792>